

Deventer

De moderne

agora

Gratis
toegang

13 Juni 2025

Sociëteit De Hereenging - Grote Poot 2, Deventer

**Hoe je, met een mix van
functies, nieuwe energie
en levendigheid brengt in
centrumgebieden.**

DE TAFEL
ANNO 2023

Introductie

Op 13 juni 2025 organiseerde De Tafel anno 2023 van Sociëteit De Hereeniging in Deventer een bijeenkomst rond het thema *de moderne agora*. Deze middag bracht bestuurders, ondernemers, vastgoedeigenaren, onderwijs en andere betrokkenen samen om in gesprek te gaan over de toekomst van de binnenstad. Deze bijeenkomst sloot aan op het landelijke DNWS congres 'Centrum&Schil' dat op 12 juni in Deventer werd georganiseerd door Platform DNWS samen met gemeente Deventer, provincie Overijssel en SDBM.

In een tijd van toenemende digitalisering en maatschappelijke individualisering stond de vraag centraal hoe we gemeenschapszin, publieke ruimte en een levendige stadskern kunnen behouden. Welke rol kan een eigentijdse 'agora' (een moderne ontmoetingsplek) daarin spelen?

Dit document biedt een verslag van deze bijeenkomst. Het bevat een verslag van de lezing van filosoof en publicist Ad Verbrugge (VU en het YouTube-kanaal *De Nieuwe Wereld*), waarin hij zijn visie uiteenzet over het belang van publieke ruimtes in deze tijd. Aansluitend volgt een impressie van het rondetafelgesprek, waarin verschillende deelnemers hun perspectief gaven op de vraag: *Is Deventer klaar voor de moderne agora?*

Impressie van de zaal tijdens het rondetafelgesprek

Samenvatting lezing Ad Verbrugge

De agora was van oudsher een centrale, commerciële ontmoetingsplek midden in de stad, waar mensen samenkamen voor handel, politiek en sociale interactie. Dit 'hart van de stad' is essentieel voor de ziel en energie van een gemeenschap. In moderne steden is dit hart vaak verdwenen door ontgrenzing, digitalisering en een economie gericht op individueel eigenbelang, wat leidt tot verlies van lokale binding, sociale isolatie en eenzaamheid.

Het ontwerp van steden en winkelgebieden moet daarom verder gaan dan alleen economische winst; het moet ook het gemeenschappelijk goed, sociale gewoonten en culturele verbondenheid versterken. De agora symboliseert een plek waar mensen zich gezien voelen, contact maken en zich fysiek en geestelijk in beweging houden, wat vooral belangrijk is voor ouderen en bedraagt aan sociale cohesie.

Leefbaarheid en stadsbewustzijn moeten centraal staan in het stadsontwerp, zodat binnensteden weer kloppende harten worden waar verschillende mensen samenkomen, cultuur beleven en betekenisvol werk vinden. Deventer toont tekenen van zo'n levendige en verbindende stadsdynamiek, wat een hoopvol ideaalbeeld is voor de toekomst.

Marcel Evers (INretail en DNWS) en Ad Verbrugge (key-note spreker)

Lezing door Ad Verbrugge – De moderne agora

De agora was in de klassieke oudheid in de eerste plaats een commerciële plek: een markt, midden in de stad. Maar het was ook een plek van samenkomst en ontmoeting. Dat dubbele karakter is belangrijk om te benadrukken. In Deventer is die structuur nog zichtbaar. De oude stad is gebouwd rondom een kerk. Dit heiligdom vormt het centrum van waaruit de stad zich heeft ontwikkeld. Dit patroon zie je in meer oude steden, zoals in Leiden. Zulke steden hebben een duidelijk ‘hart’: een plek waar het leven en de ziel van de stad voelbaar zijn. In veel postmoderne steden ontbreekt het ‘hart’. Deze steden voelen leeg, omdat de vitale kern ontbreekt. We leven in een tijd waarin de nadruk ligt op innovatie. Maar om innovatie goed te begrijpen, moet je haar niet los zien van traditie. Er moet intuïtief een evenwicht zijn tussen vernieuwing en continuïteit. Interessant dat we vandaag bijeen zijn in Sociëteit De Hereeniging, waar traditie ook voelbaar aanwezig is.

De agora: een plek om samen te komen

Hoe moeten we dat ‘hart’ nu precies zien? Je kunt het vergelijken met een bloedsomloop: het hart pompt het bloed rond. Zo was de agora de plek waar mensen naartoe kwamen om inkopen te doen, maar ook waar politiek bedreven werd en waar de volksvergadering bijeenkwam. In Athene was het de plek waar de democratie zijn beslag kreeg. Het centrum bewoog mensen letterlijk: ze kwamen vanuit de randen naar het midden, en gingen daarna terug naar hun woning (de *oikos*). De agora was dus een verzamelplek. Het Griekse woord *agairo* betekent dan ook: verzamelen, bijeenbrengen.

De inrichting van de binnenstad wordt een ethische kwestie. Het Griekse woord *ethos* betekent zowel ‘woonplaats’ als ‘gewoonte’. De manier waarop we onze leefomgeving vormgeven, zegt iets over wie we zijn en beïnvloedt op haar beurt onze gewoonten en het samenleven. Dat geldt op individueel niveau (bijvoorbeeld een verwaarloosde tuin) maar ook op stedelijk niveau. Een stad die haar openbare ruimte verwaarloost, verliest haar samenbindende kracht. Mensen worden door de ruimte bij elkaar gebracht en de gewoonten die zich daar vormen, worden beïnvloed door die ruimte. Een hyper-gecommercialiseerde omgeving brengt ook een bepaalde mentaliteit voort. Het gaat om de volgende vraag: welke gewoonten worden mede gevormd door de inrichting van die stad? Daarmee raken we aan een echt ethisch vraagstuk, een vraag die Aristoteles al stelde: draagt die inrichting bij aan het politieke leven, oftewel, aan het gemeenschappelijk goed? De oude Grieken spraken van het *maatschappelijk goed*: iets anders dan het ‘algemeen belang’. Voorbeelden van zulke gemeenschappelijke goederen zijn taal, tradities of lokale cultuur. Dit zijn zaken die we samen onderhouden en doorgeven. Wat willen we overdragen aan volgende generaties? Dat geldt voor een voetbalclub als Go Ahead Eagles, maar ook voor onze publieke ruimte. Het vraagt om zorg, betrokkenheid en het besef dat een stad meer is dan stenen en winkels: het is een plek waar gemeenschap ontstaat. Zo komen we weer terug bij het hart: de plek die mensen werkelijk samenbrengt, de moderne agora.

Economisch mensbeeld

Ethiek kent, zoals eerder besproken, twee componenten: de woonplaats en de gewoontevorming. In de afgelopen 40 à 50 jaar leefden we in een tijd van grensvervaging: traditionele grenzen werden opengebroken, aangestuurd door een economische agenda gebaseerd op een specifiek mensbeeld. In de filosofie heet dit het neoklassieke of neoliberale model, waarin de mens wordt gezien als een egoïstisch, rationeel wezen (*self-interested rational animal*). Eigenbelang geldt als motor van de economie: de consument kiest voor gemak en lage

prijzen. Dit mensbeeld heeft onze economie diepgaand beïnvloed en leidde tot de opkomst van een netwerkmaatschappij zonder centrum, waarin kapitaal vrij rondgaat en de wereld één grote markt werd.

Hoewel deze ontwikkeling voordelen biedt, zijn de nadelen evident. Overheden namen dit denken over, waardoor bijvoorbeeld lokale projecten Europees aanbesteed moeten worden. Dat ondermijnt lokale binding en doet betekenisvolle plekken verdwijnen. Binnen Europa werd dit versterkt door het vrij verkeer van personen, goederen, diensten en kapitaal. Maar volledige bewegingsvrijheid creëert ook onrust: sociaal, psychologisch en economisch. Daarnaast voltrok zich een tweede revolutie: de digitalisering. Waar radio en tv beelden naar binnen haalden zonder fysieke deelname, maakt het internet nu ook manipulatie en filtering van die beelden mogelijk. Zo ontstaat een nieuwe, virtuele realiteit. Ook deze ontwikkeling wordt als bevrijdend gezien, maar heeft ambivalente gevolgen.

In *Het goede leven en de vrije markt* worden vijf dimensies beschreven die bijdragen aan een goed leven, maar die onder druk staan door deze processen van grensvervaging, virtualisering en economische logica:

1. Relaties

Relaties worden geëconomiseerd en gezien als contracten. Tegelijk geven mensen aan dat relaties voor hen de grootste levenswaarde zijn. Verstoring van relaties leidt tot grote persoonlijke én maatschappelijke schade. Denk aan de toename van eenzaamheid, inmiddels een serieus volksgezondheidsprobleem.

2. Natuur

Economische exploitatie van de natuur leidt tot vervuiling en klimaatproblemen. De energietransitie probeert de balans te herstellen, maar ongebreidelde groei blijft schadelijk voor het leefmilieu.

3. Het lichaam

Voeding en gezondheid staan onder druk door economisch aantrekkelijke maar ongezonde producten. Dit leidt tot chronische ziekten en hoge zorgkosten: de maatschappelijke rekening van marktexploitatie.

4. Instituties

Vertrouwen in instituties is afgenomen, mede door de kredietcrisis en falende zorgsystemen. Bureaucratie en systeemlogica verdringen de menselijke maat, waardoor het gemeenschappelijke goed in het gedrang komt.

5. Zin / Zingeving

Consumptiecultuur verdringt vragen naar betekenis, terwijl jongeren juist steeds meer zoeken naar zin, identiteit en gemeenschap.

Consequenties voor de binnenstad

Als we vanuit de vijf genoemde assen terugkijken naar de binnenstad, zien we dat er de afgelopen decennia een grote verandering heeft plaatsgevonden. Zowel op het gebied van techniek als economie zijn we steeds minder gebonden geraakt aan onze fysieke ruimte en aan instituties zoals de kerk en de overheid. Hierdoor zijn ook onze onderlinge relaties onder druk komen te staan. De flexibilisering van werk en de constante digitale bereikbaarheid (met name via mobiele telefoons) ondermijnen de kwaliteit van sociaal contact. Het is daarom positief dat er nu eindelijk een discussie op gang komt over het gebruik van telefoons in het onderwijs, waar

deze technologie ten koste gaat van iets fundamenteels: socialisering. Kinderen moeten niet alleen leren omgaan met technologie, maar ook begrijpen wat het maatschappelijke belang daarvan is.

Wanneer we terugkeren naar de oorsprong van het woord 'economie', komen we bij het Griekse woord *oikos*, wat 'woning' of 'huis' betekent. Zo zijn we ooit begonnen: met het huis. *Oikonomia* betekent de kunst om het huis op orde te houden. Aristoteles gebruikte die term vaak in de context van familiebedrijven: hoe voed je je kinderen op, hoe ga je om met je vrouw, met je werknemers, of in zijn tijd ook met tot slaafgemaakten? Het ging erom gezonde verhoudingen te bewaren. Daarmee heeft *oikonomia* een veel bredere betekenis dan alleen inkomsten en uitgaven, of puur financiële logica. In die bredere zin staat economie voor het verzorgen van relaties, leefmilieu, gezondheid en instituties. Vanuit dit perspectief kun je stellen dat de nadruk op individuele vrijheid, vooral als consument, ten koste is gegaan van het gemeenschappelijk goed. De gevolgen hiervan zien we vandaag in tal van maatschappelijke problemen. Denk aan eenzaamheid onder ouderen, vergrijzing, leefstijl gerelateerde ziektes en toenemende sociale ongelijkheid. Er is een groeiende kloof tussen groepen die elkaar nauwelijks meer fysiek ontmoeten met toenemende polarisatie als gevolg. Identiteit wordt steeds vaker bepaald door oppositie, in plaats van door echte ontmoeting.

Deze maatschappelijke verschuivingen beïnvloeden ook hoe we onze steden en binnensteden vormgeven. Lange tijd werd gedacht dat fysieke winkels zouden verdwijnen door digitalisering, maar de realiteit is dat de binnenstad als plek voor ontmoeting en verbondenheid juist belangrijker wordt. Vanaf het jaar 2000 is dan ook steeds vaker leefbaarheid centraal komen te staan in het beleid: de kwaliteit van de ruimte waarin we samen leven. Wanneer je leefbaarheid beschouwt als politiek vraagstuk binnen een stad die werkt aan het gemeenschappelijk goed, dan is het idee van de binnenstad als een 'moderne agora' in veel opzichten een passend antwoord op de schaduwzijden van globalisering, grensvervaging en economisering.

Tot slot

Ik sluit af met het beeld van een ruimte die mensen samenbrengt. Niet alleen om boodschappen te doen, maar ook om anderen te ontmoeten. Een plek waar jong en oud zich kunnen verbinden, waar je wordt herkend in tegenstelling tot het afstandelijke, digitale contact van online bestellingen. Gezien worden is hierin essentieel, vooral voor ouderen die zich vaak eenzaam voelen. Mijn 96-jarige vader ziet een bezoek aan de lokale Lidl als een van zijn uitjes. Zo'n plek trekt mensen aan wanneer die sfeer heeft en uitnodigt tot contact. Het stimuleert lichamelijke beweging en geestelijke alertheid. Dat sociale en fysieke aspect is cruciaal, zeker voor ouderen, om actief en betrokken te blijven, ook met mensen van andere achtergronden en overtuigingen. Dit raakt aan het idee van de *agora*: meer dan een winkelplek, is het een ruimte voor ontmoeting, cultuur en verbondenheid. Denk aan een koffiehoeke, bibliotheek, tradities, architectuur. Dit zijn elementen die het hart van de stad voelbaar maken. Zoals mijn kinderen, trots op Leiden, bijvoorbeeld op 3 oktober bij haring en wittebrood. Zo'n feest verenigt mensen, ongeacht opleidingsniveau of afkomst. Daarom pleit ik voor een levendige stad, niet dood, maar vol geestelijk en cultureel kapitaal. Een agora is ook een plek voor mensen die elders moeilijker hun plek vinden: herkenbaar, betrokken, met betekenisvol werk, al is het niet hooggeschoold. Het economische telt mee, maar moet in balans zijn met het menselijke. Een winkelgebied draait dus niet alleen om rendement, maar om stadsbewustzijn: een levend hart waarin sociale, culturele en geestelijke waarden samenkomen. Daar ontstaan gewoonten, ontmoetingen, en aantrekkingskracht (fysiek én mentaal). Dat is mijn ideaalbeeld en ik meen iets van die levendigheid en verbinding te herkennen in Deventer.

Rondetafelgesprek

“Is Deventer klaar voor de moderne agora?”

Panelleden:

Jaimi van Essen – Wethouder Economie, Binnenstad

Alice van Diepen - Directeur Bibliotheek Deventer

Karin Verschoor - Directeur Hogeschool Saxion

Ron Kieftenbeld – Eigenaar Van der Linden Lingerie

Elsbeth Boerboom – Eigenaar Boerboom Vastgoed

Enkele panelleden tijdens het rondetafelgesprek

Tijdens de bijeenkomst gingen panelleden in gesprek over de vraag of Deventer klaar is voor de moderne agora: een eigentijdse ontmoetingsplek die uitnodigt tot verbinding in de stad. Het rondetafelgesprek liet verschillende perspectieven zien, met zowel optimisme als kritische kanttekeningen.

Jaimi van Essen trapt af en benadrukt het belang van vergroening en de herinrichting van pleinen in de binnenstad van Deventer, waar al jaren aan wordt gewerkt. Toch biedt de agoragedachte volgens hem kansen om dit verder te ontwikkelen: meer vergroening en meer openbare ruimte die uitnodigt tot ontmoeting. Deventer is er klaar voor, maar het blijft een proces van hard werken. Elke volgende stap brengt ook weer nieuwe uitdagingen met zich mee, bijvoorbeeld op het gebied van mobiliteit.

Alice van Diepen is positief over de vele ontwikkelingen in de binnenstad van Deventer, maar vindt wel dat er nog te veel ruimte commercieel is ingevuld en er te weinig ruimte is voor ontmoetingskwaliteit. Volgens haar is Deventer dan ook nog niet klaar voor een moderne agora, omdat de individuele mens meer nodig heeft om daadwerkelijk tot ontmoeting uitgedaagd te worden. Alleen een paar stoeltjes in de openbare ruimte zijn daarvoor niet voldoende. Het vraagt om meer creativiteit in denken: wat zou nu echt die volgende stap kunnen zijn? Jaimi is het daarmee eens. Het gaat erom goed na te denken over hoe sociale interactie écht tot stand kan komen.

Elsbeth Boerboom vindt dat er in de binnenstad van Deventer de afgelopen tien jaar al veel is gerealiseerd. Wel ziet zij nog kansen in het beter betrekken van de IJssel bij de stad. Hoewel veel (middelbare) scholen uit het centrum zijn vertrokken, bevinden grote onderwijsinstellingen als Saxion en Aventus zich juist vlak bij de binnenstad. Dat biedt volgens haar nieuwe mogelijkheden. Wat Elsbeth betreft zit de energie er goed in. We hebben een prachtige uitgangspositie om de komende jaren verder op voort te bouwen.

Karin Verschoor vindt dat Deventer bruist maar is tegelijkertijd kritisch. Ook zij benadrukt dat commercie nog te sterk vertegenwoordigd is en geeft ook aan dat de binnenstad zich te eenzijdig

richt op de doelgroep van 40- tot 50-plussers. Terwijl er maar liefst 8.000 studenten op Saxion studeren, en een veelvoud op Aventus, beide vlak bij de binnenstad. Wat doen we voor jongeren? Vraagt ze zich af. Hoe houden we hen in de stad, en hoe stimuleren we ondernemerschap onder deze groep? Ze pleit voor een stad die functioneert als een living lab: een leer- en ontmoetingsplek voor jongeren. Café De Hip is misschien 'hip' voor mensen van middelbare leeftijd, maar wat is er voor jongeren tussen de 17 en 25 jaar? Hoe blijft Deventer voor hen een boeiende stad, en waar kunnen zij zich echt thuis voelen? Ook studentenhuysvesting is daarbij een belangrijk vraagstuk. Wat haar betreft verdienen dit soort thema's een centrale plek binnen de gedachte van de moderne agora.

Ron Kieftenbeld heeft een dubbel gevoel bij de ontwikkelingen. Volgens hem zijn ondernemers de afgelopen jaren gaan inzien dat we niet alleen aan de korte termijn economische kant moeten denken, maar breder moeten kijken. Wanneer ondernemers zich enkel richten op het genereren van zoveel mogelijk transacties, voegen ze onvoldoende waarde toe en komt hun bestaansrecht onder druk te staan. Uit verschillende onderzoeken van INretail blijkt dat winkels en ondernemers juist een rol moeten spelen in het faciliteren van ontmoeting en samenzijn in de stad. Wie daar geen bijdrage aan levert, heeft op de lange termijn geen toekomst. In zijn eigen winkel komen sommige klanten al 25 tot 30 jaar over de vloer. Ze kennen elkaar, en dat persoonlijke contact maakt het verschil. Dat zijn de winkels die ertoe doen, meer dan alleen dozenschuivers die het moeten opnemen tegen anonieme online aanbieders. Dat besef is er, maar aan de andere kant is er ook de economische realiteit van elke dag een boterham moeten verdienen. Met een duidelijke klantwaarde en economische waarde leveren ondernemers de belangrijkste bijdrage aan de binnenstad. Veel collectieve investeringen door de overheid moeten immers eerst economisch worden opgebracht, onder andere door de bedrijven die er gevestigd zijn. Volgens Kieftenbeld is het tijd voor een evenwichtigere relatie tussen economische en publieke waarden. Ondernemers moeten in die ontwikkeling meegroeien om hun bestaansrecht ook op de lange termijn te behouden.

Vraag vanuit de zaal: Hoe verhoudt de focus op de binnenstad zich tot de levendigheid van wijken en dorpen? Als de binnenstad floreert, profiteren wijken en dorpen daar dan automatisch van mee?

Alice is duidelijk: Nee, een bloeiende binnenstad zorgt niet automatisch voor positieve effecten in de wijken. In Deventer hebben we fors geïnvesteerd in een nieuwe hoofdvesting voor de bibliotheek, maar daar komt een heel ander publiek dan in de wijkbibliotheken. We moeten óók investeren in de bibliotheekfunctie in wijken als Colmschate en Keizerslanden. Juist voor bepaalde doelgroepen, zoals senioren en ouders met kleine kinderen, is het centrum vaak gewoon te ver. Goed kijken, waar in de stad zijn welke voorzieningen nodig voor wie. In de binnenstad focussen we op jongeren; meer dan de helft van de bezoekers is geen lid.

Jaimi: Eens, het is én én. Breder trekken dan economisch denken, streven dat die moderne agora voor meer mensen een plek is om samen te komen. Bijvoorbeeld tien dagen kermis in de binnenstad geeft voor inwoners overlast, maar trekt juist een hele andere doelgroep naar de binnenstad. Dat moeten we koesteren en blijven doen, daardoor maak je de binnenstad aantrekkelijk voor iedereen. Betekent niet dat je sociaal geen opgave in de wijk hebt. Aandacht voor de moderne agora in de binnenstad ontslaat ons niet van aandacht hiervoor in de wijken. Juist daar ligt er ook een belangrijke sociale opgave; daar investeren we ook volop in wijk- en buurtvoorzieningen. Er zijn mensen die niet willen of kunnen komen in de binnenstad. Bijvoorbeeld in de wijk Voorstad is 37% van de inwoners eenzaam. Die opgave en uitdaging ligt in die wijk en daarvoor ligt de oplossing niet in de binnenstad. Tanja Eekhuis (PVDA) ondersteunt het betoog van de wethouder.

Karin trekt de discussie wat breder. Ze ziet een belangrijke opgave voor de binnensteden van alle grote gemeenten in Overijssel om een bijdrage te leveren aan de leefbaarheid in de gehele provincie. Grote delen van de provincie zijn krimpregio's. Daarom moeten de grotere steden in Overijssel volgens haar de handen ineen slaan om de hele provincie en alle regio's aantrekkelijk te houden. Een goede bereikbaarheid, met bijvoorbeeld goed openbaar vervoer naar de steden, is essentieel zodat ook het platteland profiteert van de ontwikkelingen in de stedelijke gebieden. Door samen te werken, bijvoorbeeld op het gebied van mobiliteit, kunnen we vergrijzing tegengaan en de positie van de regio versterken. Elsbeth sluit daar op aan: Deventer vervult een belangrijke regio functie, en dat is altijd zo geweest. Het is van belang dat we die rol ook in ons 'nieuwe' denken blijven koesteren.

Peter Brouwer brengt een ander aspect in: In het verleden zijn er in veel gemeenten planologisch cruciale fouten gemaakt, waarbij complete binnensteden als het ware buiten de stad zijn geplaatst. Er zijn steeds meer winkelmeters toegevoegd aan de randen van steden, waardoor sommige steden inmiddels meer omzet genereren buiten het centrum dan erin. Deventer is hierin, terecht, terughoudend geweest. Het is belangrijk om die koers vast te houden en geen extra winkelmeters in de periferie toe te voegen. Zijn oproep ook aan de provincie: wees helder in je beleid en geef duidelijk aan waar wél en waar géén detailhandel toegestaan is. Zet de positie van binnensteden, dorpscentra en wijkwinkelcentra centraal. Winkels blijven de meest essentiële functie ook in de moderne agora en verdienen beleidsmatig volop support.

Vraag: Hoe gaan we de moderne agora met meer aandacht voor investeren in maatschappelijke functies betalen? Wie moet het voortouw nemen in de discussie en planontwikkeling. Wie is aan zet, hoe gaan we dat concreet organiseren?

Jaimi begint door aan te geven dat maatschappelijke voorzieningen die niet direct economisch renderen uiteindelijk ook in het belang van vastgoedeigenaren zijn. Daardoor is het belang groter dan alleen het direct economische belang. Gisteren had hij collega wethouders, de ministeries van EZ en BZK en INretail uitgenodigd om te spreken over de mogelijkheden van het opzetten van een fonds om zaken die nu onrendabel lijken, maar wel heel belangrijk zijn voor de moderne agora, met elkaar te kunnen financieren. Dat soort creativiteit van diverse partijen hebben we de komende jaren keihard nodig, zeker als een landelijke regering de neiging heeft zich minder te bekommeren over wat er in steden en dorpen moet gebeuren, zijn we volgens hem zelf aan zet.

Elsbeth geeft aan zich niet te herkennen in de stelling dat we te economisch georiënteerd zijn en dat daar verandering in moet komen. Zeker in Deventer hebben we, na een periode waarin inwoners de stad verlieten, veel hersteld. Deze tegenreactie leidde onder andere tot het veiligstellen van cultureel erfgoed in het Bergkwartier. Steeds meer woningen worden toegevoegd. De huidige trend van verdichten brengt andere bewegingen en vragen met zich mee. Markt en politiek faciliteren dit; met publiek geld hebben we bijvoorbeeld filmhuis MIMIK kunnen realiseren. De komende jaren investeren we fors in de Schouwburg en het Burgerweeshuis. De binnenstad is vol en kent weinig leegstand. Veel voorzieningen bevinden zich rondom de binnenstad, straks onderdeel van de 'brede binnenstad'. Geforceerd nog meer publieke functies faciliteren is niet per se nodig. De balans komt er vanzelf. Er moet ook verdiend worden om de binnenstad mooi te houden en goed te laten functioneren.

Karin geeft aan dat het haar niet gaat om minder commercie, maar om het breder bekijken van economische waarde en invulling, met verbinding naar jongeren, studenten en starters. Juist in combinatie met mkb-ondernemers. Kansen daarvoor ziet ze rondom de binnenstad: living labs, experimenteerruimte, creativiteit stimuleren, ruimte om dingen uit te proberen. Een klimaat waarin initiatieven van jonge mensen kunnen bloeien. Jaarlijks stromen er 3.000 studenten uit bij Saxion. Wat bieden wij hen? Volgens haar moeten we in Deventer oppassen met de houding "kijk

ons eens goed zijn”, met een mooie binnenstad en betrokken ondernemers. Er mag meer aandacht zijn voor creativiteit, jonge mensen, ondernemerschap en startups. Niet minder ruimte voor het mkb, maar slimme combinaties. Suggestie uit de zaal: jong ondernemerschap stimuleren? Ga naar de markt: de oudste vorm van de agora. Veel jonge ondernemers zijn daar actief.

Vervolgvrage: wie aan zet om dat te organiseren?

Volgens Karin moeten we ruimte creëren om te experimenteren, ook ruimte om te falen. De helft van de studenten stroomt uit naar ondernemerschap. Toch wordt er te vaak alleen gedacht in termen van stagiairs of afstudeerders, terwijl jongeren op veel meer manieren kunnen bijdragen. Hun talenten en innovatiekracht beter benutten dus. De uitdaging blijft als we alleen vanuit economische waarde redeneren. Die jonge ondernemer verdient in het begin nog niets en kan de huur niet betalen. Hoe organiseer je dat? Ook vastgoedpartijen hebben daarin een rol. Het begint met een duidelijke keuze: dit is belangrijk, en dan kijken wie daarin mee wil doen.

Jaimi benadrukt dat het ook lef vraagt van de gemeente om keuzes te maken en koers te houden. Denk aan investeringen in het centrum, het behoud van het stadhuis in de binnenstad, MIMIK, Twee onder één dak. De gemeente zette zelf stappen om andere partijen mee te krijgen. Dan word je ook interessant voor bijvoorbeeld pensioenfondsen om mee te investeren. Het gaat om manieren vinden om de onrendabele top van maatschappelijke functies te dekken. Dat kost geld, en de gemeente kan dat niet alleen. Maar uiteindelijk vertaalt die investering zich terug in de waarde van het vastgoed.

Vraag: Heel belangrijk om te investeren in de publieke ruimte, zowel in de binnenstad als in de wijken. En dat we dat als een gezamenlijke opgave zien van alle betrokken partijen, publiek en privaat. Maar is de publieke investering te verantwoorden?

Volgens Alice zou investeren in de moderne agora weleens een zeer renderende investering kunnen zijn. Kijk bijvoorbeeld naar de fors groeiende uitgaven in de gezondheidszorg, mede als gevolg van toenemende eenzaamheid.

Ron beaamt dit en wijst op de maatschappelijke bijdrage van ondernemers, die met hun fysieke winkels zorgen voor belangrijke ontmoetingsplekken. Voor investeringen in de publieke ruimte, die hij belangrijk vindt, is een commerciële functie noodzakelijk. Deze maakt dergelijke investeringen mogelijk. Tegelijkertijd moeten we steeds op zoek naar balans. De schaarse ruimte moet verdeeld worden over meerdere functies. Als we beseffen dat we allemaal samen waarde toevoegen aan de stad, ondernemers, vastgoedeigenaren, cultuur, onderwijs, gemeente én bewoners, komen we een heel eind. We moeten elkaars belangen en bijdragen begrijpen om samen de stad tot een fijne, sociale plek te maken én te houden. De inrichting van de binnenstad mag niet alleen vanuit ondernemersbelangen worden bekeken.

Vraag: Ik ben als inwoner heel erg voor de moderne agora. Maar vraag me wel steeds meer af hoe we de balans bewaren tussen levendigheid en leefbaarheid. Wet en regelgeving lijkt toch vaak in het voordeel van ondernemers. Sneeuwt het belang van bewoners binnenstad niet vaak onder?

Volgens Jaimi is de binnenstad van iedereen, maar willen we er ook steeds meer van. Dat zorgt voor uitdagingen. De zorgen van bewoners kunnen niet altijd volledig worden weggenomen. Levendigheid hoort bij de binnenstad, maar het moet niet uit de hand lopen. Het gaat om de vraag hoe je de balans bewaakt tussen wonen en activiteiten.

Ron vult aan: ook busjes in de straten tasten de leefbaarheid aan. Ook ondernemers zijn zich bewust van ongewenste uitstoot en lawaai. Daar is begrip voor, maar omgekeerd vraagt het ook begrip voor ondernemersbelangen. Het draait om hoe je met elkaar omgaat. Alice stelt dat als je werkt aan de nieuwe agora en je ontdekt dat regelgeving haaks staat op wat je wilt bereiken, je die regelgeving moet heroverwegen.

Vervolg vraag (uit de zaal, namens bewoners): hoe behartig je belangen van inwoners buiten de klassieke, representatieve kanalen?

Volgens Elsbeth hebben ondernemers via SDBM goed contact met bewonersorganisaties. Vaak trekken deze partijen gezamenlijk op. Karin noemt mooie voorbeelden uit het onderwijs, vooral in het westen van het land, waar problematiek zoals eenzaamheid of discriminatie groter is. Initiatieven zoals hubs in de binnenstad brengen jongeren en ouderen bij elkaar. Jongeren helpen ouderen met digitaliseringsvragen, spelen spelletjes samen. Dit leidt tot meer wederzijds begrip.

Alice noemt dit een belangrijk thema: hoe betrek je mensen bij de democratie? Dat is een complexe opgave, zeker als mensen zich terugtrekken. Voor bibliotheken is dit onderwerp essentieel; zij spreken van 'democratisch burgerschap'. Volgens haar heeft de gemeente hier nog stappen te zetten. Deventer blinkt nog niet uit in participatieve werkwijzen; het blijft vaak bij "we hebben ze gehoord". Andere gemeenten zijn daarin verder. Maar je moet deze opgave niet alleen bij de gemeente leggen. Ook bibliotheken zien het als hun taak om het democratisch proces te ondersteunen. Democratie is meer dan stemmen of inspreken bij persoonlijk belang. Wat is actief burgerschap? Het vraagt om een lange adem, maar bibliotheken dragen daar graag aan bij.

Ron wijst erop dat tien jaar actief samenwerken binnen SDBM mensen heeft verbonden. Waar samenwerking voorheen los zand was, is nu eigenlijk een moderne agora ontstaan. Ondernemers en andere partijen vinden elkaar makkelijker. Een mooi voorbeeld is de gezamenlijke leergang die ondernemers volgen bij Saxion. Niet alleen om ondernemersvaardigheden te ontwikkelen, maar ook om elkaar beter te leren kennen en samen te werken.

Jaimi benadrukt tenslotte dat regelmatig overleg essentieel is, met alle actoren aan tafel en alle belangen zichtbaar. Geen verstoppertje spelen. Alle functies in de binnenstad moeten een plek hebben in de 'gouden cirkel'. Een belangrijke opgave is om bewoners actief bij dat overleg te betrekken.

Slotwoord

De bijeenkomst over *de moderne agora* in Deventer bood waardevolle inzichten en liet zien dat behoefte aan ontmoeting, gemeenschapszin en toekomstbestendige stadsontwikkeling breed wordt gedeeld. Hoewel Deventer al veel sterke elementen in huis heeft, ligt er nog een gezamenlijke opgave om publieke ruimte écht uitnodigend, inclusief en verbindend te maken. In de binnenstad, maar ook in de wijken.

De gesprekken van deze middag vormen daarmee niet alleen een momentopname, maar ook een uitnodiging tot vervolg. Want de moderne agora ontstaat niet vanzelf, die bouwen we samen.

Meer weten? Kijk ook op:

- <https://www.dnws.nl/de-moderne-agora/>

Deze bijeenkomst werd mede mogelijk gemaakt door:

